

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Atlas minor Gerardi Mercatoris

Mercator, Gerhard

Amsterodami, 1610

Franconia ducatus

[urn:nbn:de:bsz:31-118360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-118360)

Regio & modo
dicta.

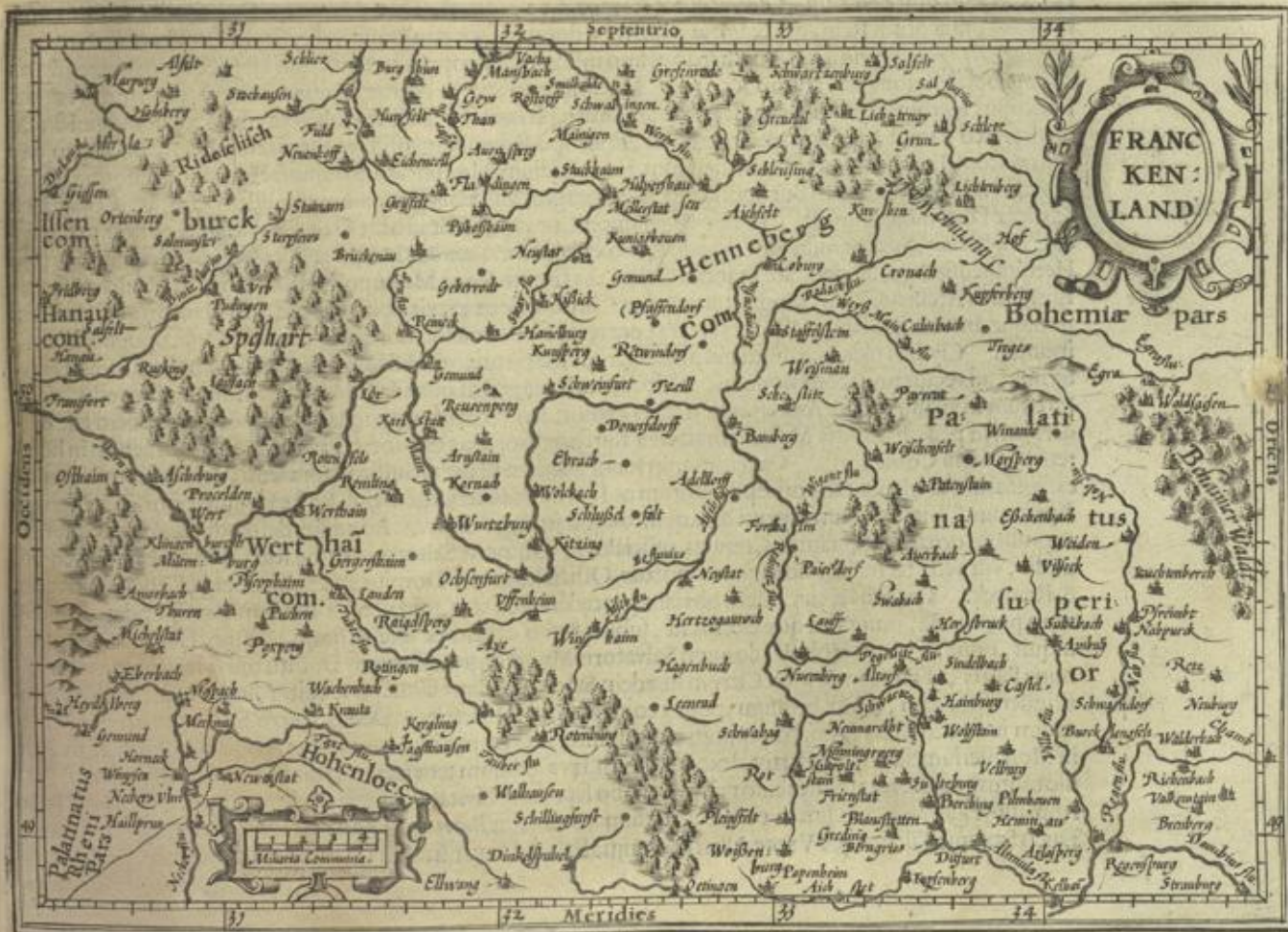
Sic se habet Germaniæ Superioris Regio Thuringia; sequitur jam nunc explicanda *Franconia* sive *Fran-*
cia Orientalis. Ea a Francis nomen appellationemque sortita est. Hujus nominis originem quidam ad
Francum, quem alii Francionem nominant, fabulosum atque ementitum Hectoris filium, gentis au-
ctorem referunt: cujus nominis Etymon lepide Petrus Ronfardus Poëta Gallus appellatum a veteribus
Aslyanaëta Francum quasi Hastigerum scribit. Alii, inter quos Gaguinus & Æneas Pius id nominis benefi-
cio Valentiniani Imp. impositum Francorum genti commenti sunt, sive quod feroces & nobiles Atticalin-
gua Franci dicerentur (quod ubi nam lectum ulquam sit apud idoneum & classicum scriptorem, nescire me
libenter fateor) sive a tributis remissione & libertate accepta. Quanquam posteriori rationi citius subscribere
velim, si minutius exigendum sit vocis etymon, ut Franci dicantur, quasi *Fri on cy*, nimirum a censu (quod
cy, sonat) & vectigalibus immunes: alioqui videri possunt appellati veluti, *fryansi* *Fransi*; vocabulum au-
tem *Ansi*, Gothici idiomatis proprium, denotat eos qui ceteros mortales fortuna & opibus antecellunt, He-
rorum & Semideorum conditioni proximi, velut humanæ fortis terminos egressi: unde corrupta vox vernacula
Anfos & additione aspiratæ *Hansfos* nominat Procere communi fortuna majores. Sed ad rem. Fran-
ci postquam opes eorum convaluissent, & servitii jugique tæderet Romani, ac dominatus cupiditas animos
faceret, nomen sibi ipsi a libertate creatum, antiquata communi illa Germanorum appellatione. *Franconia*
autem Sueviæ & Baviaræ a Meridie vicina est: ab Occasu Rheno contigua; ab Ortū Bohemiæ: qua Septem-
trio est Hassos & Turingos vicinos habet. Aer Regionis purus ac saluberrimus. Regio ipsa præterquam ea
pars quæ Norica hodie vocatur atque fluminibus vicinior est, arenosa nimirum non est, ut Æneas Silvius scri-
ptum reliquit, nec nimium etiam lapidosa. Fertilis omnis est, Hordeum, Triticum & omne Frumentum &
Legumen satum multo cum scœnore reddit. Rapa Cœpæque nullibi fere locorum majora & laudatiora repe-
riuntur. Ac multis in locis colles Vitibus confiti Vinum gignunt, quod ob sui præstantiam ad gentes remo-
tissimas transportatur. Glycyrrizæ radicis Babenbergensis Ager tantam subministrat copiam, ut currus ea o-
nulli per universam Germaniam debeantur. Est etiam undecumque terra cultissimis pomariis & pratis a-
mœna: Animalium domesticorum, Ferarumque dives. Feræ in Nemoribus a Principibus foventur, habent-
que plurimam stabula, in quibus hic nris tempore pabulum & interdum sal accipiunt, seque a Cæli inclemen-
tia tutantur. Eas capere, aut saltem persequi, privatorum nemini concessum. *Francos* ab origine Germanos
& peculiari isto vocabulo antiquitus appellatos fuisse constat cum ex aliis, tum ex Procopio Cæsariensi, re-
rum quas literarum Monumentis consignavit oculato Scriptore. Franconum primus Princeps fuit *Genebal-*
dus, qui xxx annos eis præfuit. Præfuisse post eum scribuntur *Marcomirus*, *Dagobertus*, *Ludovicus*, 1, *Mar-*
comirus II. *Waramundus* aliis *Pharamundus*, qui vocatus ad regnum Franciæ Fratri Marcomiro reliquit
Ducatum: *Priamesser*, *Genebaldus* II, *Suno*, *Luitmarus*, *Hugbaldus*, *Fleimericus*, *Gotefridus*, *Genebaldus* 3, *Ludov.* 3.
Hunc

Situs.

Cæli qualitas.
Soli fertilitas.

Animalium va-
ritas.

FRANCONIA.

432

Hunc sequuti sunt *Erebertus*, *Ludovicus IV Gozpertus II*, *Helvius* Dux ultimus. Qui sine hærede mortuus, *Witunino* Francorum Regi, qui & *Pipinus* dicitur, ducatum ex commissio reliquit, quem dinceps Filius ejus *Carolus Magnus* & primus *Burchardo* primo infulato Episcopo *Virceburgensi* ejusque successoribus & *Cesariæ* proprium donavit, anno 1000. Ducatus nomine & dignitate etiamnum gaudet, quem titulum Episcopus *Herbipolensis* sibi vendicat. Neque tamen illi omnis *Franconia* subiecta est. *Marchioni* enim *Brandenburgico* parent *Kitzinga*, & *Bristadium*, Episcopo *Babenbergenfi* *Graglingiacum*. *Herbipolitano* vero *Chronacum*, *Forheimium*, *Staphelsteinium*, *Hochstadium*, *Moguntino* *Koningspergum*, *Oxenfordia*, *Caroltadium*, *Hasfordia*, cum *Bischoftheimo*, *Aldenburgio*, *Mildeburgo* & aliis quibusdam *Opidis*. *Colburgum* *Saxoniz* *Duci* subiectum est. *Wirceburgum* quod *Conradus Celta* vocat *Erebspolim*, *Ligurinus* non malus auctor *Herbipolim*, *Spanhemius* *Marcpolim*, *Ptolemæus* *Artannum*, *Indigene* *Wirzburg* a dulci musto, quod *Herbipolensis* *Ager* suppeditat: *Franciæ Orientalis* *Caput* atque *Metropolis* est. *Urbs* est luculenta in qua *Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus* Anno *Christi* 1000 crexit *Episcopatum*. In plano sita est, collibus undique amœnisque hortis & pratis cincta; præterea fossis, vallis, moenibus, turribus, & propugnacis, bene munita. Civibus plena, ædium pulcherrimarum frequentia nitidissime culta. Ad Occasum *Mœnus* præterfluit, ad vecturam accommodatus. Ripas utrimque jungit pons lapideus, fortissimis innixus pilis. Ultra *Mœnum* in vicino monte *Arx* est, quam variè *Civium* & *rullicorum* oppugnationes inexpugnabilem esse ostēderunt. Ad pedem *Montis* *Monasterium* est a *Burchardo* opibus *Cuniberti* *Franciæ* *Regis* exstructum in honorem *B. Magni Confessoris*. Cæterum non fuerit alienum plane ab instituto præsentis, cognoscere formulam exsequiarum & inaugurationis *Episcoporum* ac *Ducum* *Wirceburgensium*. Post excessum prioris, designatus *Episcopus* *Civitatem* cum ingenti & exquisito equitatu ingreditur. Admissus descendit de equo, & depositis augustiore ornatu per quatuor *Comites* officiales in *Domum* *Salvatoris* deducitur, nudato capite, pedibus nudis, vili veste tectus, & solo funiculo cinctus. *Officiales* sunt, *Domini* ab *Hennenberg*, *Castel*, *Werthein*, & *Reineck*. *Decanus* ei cum *Clero* obviam procedens, rogat, *Quid* petat? Ille demissè respondet, se indignum præsto esse, munia ad quæ electus sit, subire, & suo officio ex fide defungi. Tum *Decanus*, *Ego* vero inquit, nomine totius capituli, domum *Salvatoris* *Mundi* eique adnexum *Ducatū* tuæ fidei committo, in nomine *Patris*, *Filii* & *Sp. S.* Mox *Clerum* in ædem *Salvatoris* digressum ipse sequitur, indutusque ex more *Pontificalem* *trabeam*, *Missæ* primum, postea *convivio* in arce interest. *Defuncti* vero *Episcopi* *cadaver* exenteratum in *facello* *Arcis* primum deponitur, corde interea exempto inq; vas vitreum concluso. Postridie ex *Arce* in *Monasterium* *S. Jacobi* defertur dextera pedum, læva *gladium* tenens; tertio die inde in eodem *Saluatoris* itur: hic *cantus*, *preces*, *vota*: postea cum *pedo* & *gladio* sepelitur. *Civitates* reliquæ *Bambergæ*, *Ptol. Granonariū* *Petro Appiano*, Γεγονιάδες in *græco* *codice*: primum vocata fuit *Babenberg*, hoc est *Mons Baba*, a *Baba* *Ortonis Ducis* *Saxonis* *Filia*, atque *Vxore* *Alberti* *Comitis* *Babembergensis*. Alii *Civitatem* hanc vocant *Pavonis* *Mon-*

Urbs.

FRANCONIA.

433

sem; *Pfaffenberg*, Civitas est valde amœna ad fluvium Regnitz sita. Habet Montes & colles & plurimos hortos, fundumque fecundissimum, ubi Pepones, & Glycyrriza crescunt maxima copia, ut supra quoque retulimus. Pepones habentur ibi atque Nurenbergæ quo deferuntur in delitiis. Sedes est Episcopalis, & cum aliis fœlicis ingenii alumnis gaudet, tum Ioachimo Camerario in omni doctrinarum genere celeberrimo. Testantur id opera ab ipso edita, quæ summa cum admiratione leguntur. *Francofurtum* vel *Francofordia* ad *Mœnum* vulgo *Franck Furtum*, *Mayn*, ad differentiam alterius ad Oderam sita. *Helenopolim* olim dictam scribit Munsterus, sed quando & a quibus non addit. Hentico Stephano in Encomio, quod ei Vrbi scripsit Nundialis Musarum Academia. *Francofordenfes* Athenæ, Musarum Nundinæ Mercuriales, & totius Orbis Emporiorum compendium, dicitur. Vrbs hæc in duas partes a Mœno perfluente distinguitur, quæ ponte lapideo coniunguntur. Civitas hoc tempore est Imperialis, binis per totum Orbem Nundinis celebris. Hic Romanos Reges eligi ab Electoribus mos est, ibidemque si Imperii binos Competitores esse contingat, uterque collecto exercitu de Imperio dimicant. *Moguntia* vulgo *Mentz*, aliis *Moguntiacum*. *Prolemæus Neomagiis* lib. 2 cap. 8 tab. 3 appellat, ut nonnulli volunt. Nomen habet Moguntia a Mœno fluvio, quem alii Moganum alii Mogum vocant. Civitas est Episcopalis & Metropolitana. Agrum habet, ab utraque Rheni ripa fœcundum & præstantissimo Vino luxuriantem. Ampla est, bene munita, & spissa, tum populosa ea parte, quam Rhenus adluit; ex alio vero latere rarum habitatorem habet, immensa est longitudine, latitudine angustior. *Ædes amplissimæ* sunt, Romanorum more, Basilica & Collegiata Templâ magnifica, cum Arce Episcopali. Academia hic erecta est a Theodorico Episcopo. Huic Civitati adscribi solet Artis Typographicæ inventio. Præsuli suo proprio Archiepiscopo ac Electori, nec non S. Imperii Cancellario paret. *Mons Regius* vulgo *Königsberg*, Patria Ioannis de Monte Regio summi Mathematici, cuius extant subtilissima Commentaria in *Almagestum* Ptolemæi. *Schweinfordia* ad Mœnum sita in medio prope Franconiæ. *Kitzinga*, *Fridberga* urbs Imperii, & aliæ. Ceterum primus Circulus Imperii est Franconiæ, in quo hi ad Consilium convocantur. i Ecclesiastici, Episcopi *Bambergensis*, *Herbipolensis* (*Wirtzburg*) Dux Franconiæ; *Eichstett*: *Teutsch Ordens Maister*: Præpositus *Camberg*, Abbas *S. Gulgen*: *Norimbergæ*. i i Principes Seculares, *Marchio Brandenburgensis* *Burger Vom Nureberg*: *Comites Hennenbergensis*, *Castel*, *Wertheim*, *Rheineck*, *Hohenloe*: DD. *Reichelsberg*, *Limpurg*, & *Comites Horpach & Schwartzenburg*. i i i Civitates liberae, *Norimberg*, *Rottenburg*, *Winshaim*, *Schweinfurt*. Flumina piscosissima undique regionem hanc perluunt beantque plurimum, quorum præcipua sunt *Mœnus*, *Sala*, octo ignobilioribus comitata, *Sinna*, *Radiania*, *Aestus*, *Tubera*, ac nonnulla alia. Silvas habet *Spesharz*, *Otonis Silvam*, ac alias etiam Hercijniæ portiones, quæ eam æditissimis jugis per circuitum obfirmans, veluti nativo muro ambit. Gens ipsa viribus armisque potens, nobilitate pollens, ingeniosa, laborum patiens, *Vinetis* colendis uterque sexus incumbit, nec cuiquam otioso esse conceditur.

Iii

Bavaria